אינו נוטל ומחזיר [א]רבי יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי היא כזבל [א]מניחין מיחם על גבי מיחם וקדרה על גבי קדרה [ב]אבל לא קדרה על גבי מיחם ומיחם על גבי קדרה וטח את פיה בבצק ולא בשביל שיחמו אלא בשביל שיהיו משומרים וכשם שאין טומנין את החמין כך אין טומנין את הצונן רבי התיר להטמין את הצונן [ג]ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש:

הדרן עלך במה טומנין

[ד]**במה** [ד]בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה יוצא הגמל [ה]באפסר ונאקה בחטם ולובדקים בפרומביא וסוס בשיר [י]וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר [ו]ומזין עליהן (א) [ז]וטובלן במקומן: **גמ'** מאי נאקה בחטם אמר רבה בר בר חנה [ח]נאקתא חיורתי בזממא דפרזלא: ולובדקים בפרומביא: אמר רב הונא חמרא [ה]לובא [ט]בפגי דפרזלא לוי שדר זוזי לבי חוזאי למיזבן ליה חמרא לובא צרו שדרו ליה שערי למימר דניגרי דחמרא שערי אמר רב יהודה אמר שמואל מחליפין לפני רבי של זו בזו מהו נאקה באפסר לא תיבעי לך כיון דלא מינטרא ביה משאוי הוא כי תיבעי לך גמל בחטם מאי כיון דסגי ליה באפסר משאוי הוא או דילמא נטירותא יתירתא לא אמרי' משאוי הוא אמר לפניו ר' ישמעאל ברבי יוסי כך אמר אבא [ו]ארבע בהמות יוצאות באפסר הסוס והפרד והגמל והחמור למעוטי מאי לאו למעוטי גמל בחטם לא למעוטי נאקה באפסר במתניתא תנא לובדקים וגמל יוצאין באפסר כתנאי אין חיה יוצאה בסוגר חנניה אומר יוצאה בסוגר ובכל דבר המשתמר במאי עסקינן אילימא בחיה גדולה מי סגי לה סוגר ואלא בחיה קטנה מי לא סגי לה סוגר אלא לאו חתול איכא בינייהו תנא קמא סבר כיון דסגי לה במיתנא בעלמא משאוי הוא וחנניה סבר כל נטירותא יתירתא לא אמרינן משאוי הוא אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה לוי בריה דרב הונא בר חייא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי באורחא קדמיה חמרא דלוי לחמרא דרבה בר רב הונא חלש דעתיה דרבה בר רב הונא אמר אימא ליה מילתא כי היכי דאיתותב

הרי זה כזבל. דמוסיף הבלא ואין טומנין בה אפילו מבעוד יום: **מיחם.** של נחשת: **קדרה.** משל חרס. יש ספרים שכתוב בהן אבל לא מיחם על גבי קדירה ומפרשים טעמא מפני שהקדירה מרבה חמימות ומוספת הבלא למיחם אבל בתוספתא גרסינן ומיחם על גבי קדירה: **וטח את פיה** (ב) **בבצק.** הגילוס מבעו"י. כל הנך מניחין נמי בשבת: **ולא שיחמו.** שיהא העליון צונן ונתנו כדי שיחום מחומו של תחתון: **אלא שיהו משומרין.** שהיו שניהן חמין ונתנו על גביו של זה כדי שיהא חומו משתמר בהן: **ואין מרזקין.** כמו מרסקין משברין לחתיכות דקות: **ברד.** גלצ"א בלע"ז: **כדי שיזובו מימיו.** משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים הללו: **אבל נותן לתוך הכוס.** של יין בימות החמה כדי לצנן ואע"פ שנימוח מאליו ואינו חושש:

הדרן עלך במה טומנין

במה בהמה יוצאה כו'. לפי שאדם מצווה על שביתת בהמתו בשבת ומידי דמינטרא ביה בהמה הוי תכשיט ואורחא ולא הוי משוי ומידי דלא מינטרא ביה הוי משוי: **אפסר.** קבישטר"א: **נאקה.** דרומי"ל: **בחטם.** מפרש בגמרא: **ולובדקים בפרומביא.** מפרש בגמ': **בשיר.** כמו אצעדה סביב צוארו וטבעת קבוע בה ומכניסין בו רצועה או חבל ומושכין הבהמה: **וכל בעלי השיר.** כגון כלבים [של] ליידים וחיות קטנות שנותנין שיר לצואריהם לנוי: **יוצאין ונמשכין.** מפרש בגמ' [י]: **ומזין עליהם במקומן.** כמו שהם בצואר הבהמה אם נטמאו: **וטובלן במקומן.** מכניסין בהמה למים להטביל את השיר: **גמ' מאי נאקה.** ומאי חטם: **חיורתי.** שהיא קשה להשתמר מפני שבורחת: **בזממא דפרזלא.** מוזי"ל בלע"ז. נוקב את חוטמו ומכניסו בתוכו והוא כמין טבעת: **חמרא לובא.** חמור הבא ממדינת לוב כמו הכושים והלובים דאמרה בדברי הימים (ב טז): **בפגי דפרזלא.** פריי"ס בעין שלנו. פגי כמו זה קנה חמור ובית פגי (ב"מ ד' ט.) קיבלי"ל בית רסנה ולחייה: **צרו שדרו ליה שערי.** צרו מעותיו ושלחו לו שעורים בצרור מעותיו ולא רצו לקנות לו חמור מפני שהוא רחוק מבבל מהלך חצי שנה כדאמר בהגוזל (ב"ק ד' קיב:) והשיאוהו עצה לקנות חמור במקומו ויאכילנו שעורים תמיד ונמצא חמורו טוב ומשובח: **ניגרי דחמרא שערי.** פסיעותיו של חמור לפי שעורים שהוא אוכל: **מחליפין.** שאלתם נאקה באפסר וגמל בחטם מהו משוי הוא ואסור: **לאו למעוטי גמל בחטם.** והכי קאמר ארבע בהמות הללו משתמרים באפסר ואסורות לצאת בחטם: **לא למעוטי נאקה באפסר.** דהואיל ולא מינטרא ביה משאוי הוא אבל נטירותא יתירתא כגון חטם לגמל לאו משאוי הוא: **יוצאין באפסר.** דלובדקי נמי מינטרא ביה: ה"ג **כתנאי אין חיה יוצאה בסוגר: כתנאי.** נטירותא יתירתא אי משוי הוא או לא: **בסוגר.** קולא"ר של חבל כדמתרגמינן ויתנהו בסוגר בקולרין (יחזקאל יט): **בחיה גדולה.** כגון דוב: **קטנה.** כגון נמייה וחולדה: **חתול.** לא בעי נטירותא אפילו כחיה קטנה שאינו תאב לברוח כל כך: **במיתנא.** חבל קטן: **הלכה כחנניה.** ונטירותא יתירתא לאו משאוי הוא: **חלשא דעתיה דרבה בר רב הונא.** שהיה גדול וכסבור שעשה מדעת:

דאיתותב

אינו נוטל ומחזיר. נראה לר"י דהיינו כרשב"ג דאמר בפרק נוטל כל היכא דאיכא איסורא והיתרא בהיתרא טרחינן באיסורא לא טרחינן אבל לרבנן דפליגי עליה שרו במכוסות לגמרי ליטול בידים דבר שאינו ניטל דבפרק נוטל (לקמן קמב:) מתני' דהיתה בין החביות מגביהה ומטה על צדה מוקי לה כרשב"ג משמע דרבנן דרשב"ג שרו לטלטל את האבן עצמו: **אין מרסקין לא את השלג ולא את הברד.** מכאן יש ליזהר שלא ירחוץ ידיו בשלג וברד בשבת [כ]ופעמים שמתקרשים ויש ברד מעורב בהם אין לרחוץ בהן דאי אפשר שלא ירסק הברד וכל הזהיר בו תבא עליו ברכה:

הדרן עלך במה טומנין

במה בהמה יוצאה. דאדם מוזהר על שביתת בהמתו דכתיב למען ינוח וגו' ומיהו לאו דלא תעשה מלאכה אתה ובהמתך ליכא אלא במחמר אחר בהמתו כדמוכח בריש מי שהחשיך (לקמן קנג.) ובריש נדרים (דף ג.) דייק בהן דהכא ובכל הני דלעיל דאיכא דוכתא דתנא ברישא הא דסליק מיניה ואיכא דוכתא דתני ברישא הא דפתח ביה: **חמרא לובא.** אומר ר"ת דלובא היינו מצרים דכתיב (נחום ג) פוט ולובים היו בעזרתך ואמרינן בירושלמי גרים הבאים מלוב מהו להמתין להם שלשה דורות ומייתי עלה דהדא עלם מצרא"ה דלוותין ליה לובא: **או דילמא כל נטירותא יתירתא לאו משוי היא.** וא"ת תפשוט ממתניתין דתנן ולובדקים בפרומביא אע"ג דסגי לה באפסר כדאמר בסמוך תנא לובדקים וגמל יוצאים באפסר ופרומביא עדיפא מאפסר דאמר לקמן חמור שעשקיו רעים כגון זה מהו לצאת בפרומביא בשבת אלמא משמע דעדיף מאפסר וי"ל דלא הוי נטירותא יתירתא ואורחיה נמי בהכי ולא חשיב משוי: **קדמיה חמרא דלוי.** משמע שמכבדין בדרכים וכפ' אמר להם הממונה (יומא לז.) נמי אמרינן שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע גדול מימינו וקטן משמאלו וכן מצינו במלאכי השרת שבאו אצל אברהם וכו' והקשה ר"ת דבפ' שלשה שאכלו (ברכות מז.) מסיק דאין מכבדין אלא בפתח הראוי למזוזה ותירץ רבינו תם דהתם כשאין הולכים בחבורה אחת אלא כל אחד הולך לצורך עצמו אבל כשהולכים בחבורה אחת מכבדים בכל מקום:

אמר

עין משפט
נר מצוה

לז א מיי' פ"ד מהלכות שבת הלכה ו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנה וסימן שיח סעיף ו:
לז ב מיי' פכ"א מהלכות שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכ סעיף ט וסי' שיח סעיף טז:
א ג מיי' פ"כ מהלכות שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכ סעיף א:
ב ד מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ה:
ג ה מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ג:
ד ו מיי' שם טור שו"ע שם סעיף א:

◆

רבינו חננאל

ר' יהודה אומר נעורת של פשתן דקה הרי היא כזבל. ומניחין מיחם ע"ג מיחם וקדירה על גבי קדירה, וקדירה ע"ג מיחם, מיחם ע"ג קדירה, וטח פיהם בבצק. ולא שיחמו אלא כדי שישתמרו כו'. רבי התיר להטמין את הצונן כו'.
הדרן עלך במה טומנין
פרק חמישי
במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. יוצא הגמל באפסר כו'. נאקה בחטם, נקתא חוורתי בזממה דפרזלא. לבדקם בפרומביא, חמרא לובא בפגי דפרזלא. לבדקם לובא, חמור לוב, ממקום ששמו לוב כדכתיב (דניאל יא) ולובים וכושים במצעדיו, כדגרסינן בירושלמי גרים הבאים מלוב מהו להמתין להן ג' דורות. וקיי"ל כר' יוסי דאמר ארבע בהמות יוצאות באפסר בשבת הסוס והפרד חמור והגמל. ירושלמי אמר חזקיה וסמניך וכן תהיה מגפת הסוס הפרד הגמל והחמור. למעוטי גמל בחטם שלא יצא. רב אמר הלכה כר' יוסי. ולית הילכתא כחנניה דתני כל נטירותא יתירתא לאו (משום) [משוי] הוא ושפיר דמי. ואע"ג דאמר שמואל הילכתא כחנניה, פליג רב עליה

מסורת הש"ס

א) [לעיל מט.], ב) כך אבל לא הוא טעות וצ"ל וקדירה ע"ג וכו' ואע"ג דרש"י גרס אבל לא היינו במיחם ע"ג קדירה אבל בקדירה ע"ג מיחם ליכא מאן דפליג עי' בב"י בטא"ח סימן רנח, ג) [בתוספתא פ"ד איתא מרסקין ובסמ"ג וכ"א כפירש"י דהכא על נכון וכן בערוך ורי"ף ורא"ש ובב"י סי' שיח מרסקין], ד) [נדרים ג: נזיר ב.], ה) פי' רשב"ם, ו) [עי' תוס' נג. ד"ה מזין], ז) [עי' תוס' שם ד"ה וטובלן], ח) גמלא נקיבה גדולה ערוך, ט) פי' רשב"ם שלהי, י) [לקמן נג.], כ) נ"ל ימים שמתקרשים. רש"ל, ל) [ועי' תוס' בכורות ה: ד"ה תשעים וכו'],

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה ומזין עליהן במקומן וטובלן: (ב) רש"י ד"ה וטח את פיה בשבת בבצק:

◆

לעזי רש"י

גלצ"א. קרח.
קבישטר"א. אפסר (חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם).
דרומי"ל. גמל חד-דבשתי.
מוזי"ל [מוזי"ל]. זמם, מחסום (לפי כלב או שאר בעלי-חיים).
פריי"ס. רסן.
קיבציי"ל [קיבציינ"א]. רתמת-ראש.
קולא"ר. קולר.